Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
ATHANASIOSA RANTOSA
przedstawiona w dniu 27 kwietnia 2023 r. [1]

Sprawa C-45/22

HK
przeciwko
Service fédéral des Pensions (SFP)

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez tribunal du travail francophone de Bruxelles (francuskojęzyczny sąd pracy w Brukseli, Belgia)]

Odesłanie prejudycjalne – Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego – Rozporządzenie (WE) nr 883/2004 – Artykuł 55 ust. 1 lit. a) – Zbieg świadczeń różnego rodzaju – Podział kwot świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów, które zostały uwzględnione, przez liczbę świadczeń – Pojęcie „kwot, które zostały uwzględnione" – Uwzględnienie szczególnych cech ustawodawstwa krajowego w zakresie zabezpieczenia społecznego – Osoba uprawniona do kilku świadczeń emerytalnych i rent rodzinnych wypłacanych przez różne państwa członkowskie – Stosowanie krajowych przepisów zapobiegających kumulacji – Sposoby obliczania kwoty renty rodzinnej

I. Wprowadzenie

1. Rozporządzenie (WE) nr 883/2004 [2], jak wynika z jego motywów 1 i 45, ma na celu zapewnienie koordynacji pomiędzy krajowymi systemami zabezpieczenia społecznego państw członkowskich, aby zagwarantować skuteczne wykonywanie prawa do swobodnego przepływu osób, a tym samym przyczynić się do podniesienia poziomu życia i warunków zatrudnienia osób przemieszczających się w obrębie Unii.

2. W tych ramach rozporządzenie to zmierza w szczególności do ograniczenia zakresu krajowych przepisów zapobiegających kumulacji w dziedzinie świadczeń emerytalnych i rent rodzinnych, które skutkują obniżeniem świadczenia, o które może ubiegać się ubezpieczony w państwie członkowskim ze względu na fakt, że korzysta ze świadczenia w innym państwie członkowskim [3]. Zatem art. 55 ust. 1 lit. a) wspomnianego rozporządzenia stanowi, że jeżeli wypłata świadczeń różnego rodzaju lub innego dochodu wymaga zastosowania przepisów przeciwdziałania kumulacji przewidzianych przez ustawodawstwo zainteresowanych państw członkowskich

[1] Język oryginału: francuski.

[2] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 2004, L 166, s. 1; sprostowanie Dz.U. 2004, L 200, s. 1).

[3] Zobacz opinia rzecznika generalnego Y. Bota w sprawie Komisja/Malta (C-12/14, EU:C:2015:755, pkt 1).

w odniesieniu do dwóch lub więcej niezależnych świadczeń, to instytucje właściwe podzielą kwoty świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów, które zostały uwzględnione, przez liczbę świadczeń podlegających wspomnianym przepisom.

3. W jaki sposób dokonać wykładni pojęcia „kwot, które zostały uwzględnione" w rozumieniu tego przepisu? W szczególności, czy należy podzielić całkowitą kwotę danych świadczeń, czy też kwotę dochodów przekraczających pułap zbiegu różnych rozpatrywanych świadczeń? Takie jest w istocie pytanie przedstawione przez tribunal du travail francophone de Bruxelles (francuskojęzyczny sąd pracy w Brukseli, Belgia), które ma bezprecedensowy charakter, jako że Trybunał jeszcze nigdy nie dokonywał wykładni art. 55 rozporządzenia nr 883/2004.

4. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym został złożony w ramach sporu pomiędzy HK, uprawnionym do kilku świadczeń emerytalnych i rent rodzinnych wypłacanych przez różne państwa członkowskie, a Service fédéral des Pensions (federalnym zakładem ubezpieczeń społecznych, Belgia, zwanym dalej „SFP") w przedmiocie sposobu obliczania kwoty belgijskiej renty rodzinnej, która przysługuje HK po śmierci małżonki.

II. Ramy prawne

A. Prawo Unii

1. Rozporządzenie (EWG) nr 1408/71

5. Artykuł 46c rozporządzenia (EWG) nr 1408/71[4], wprowadzony do tego ostatniego przez rozporządzenie (EWG) nr 1248/92[5], zatytułowany „Przepisy szczególne stosowane w przypadku kumulacji jednego lub kilku świadczeń określonych w art. 46a ust. 1 z jednym lub wieloma świadczeniami różnego rodzaju lub z innymi przychodami w przypadku dwóch lub więcej państw członkowskich", w ust. 1 stanowi:

„Jeżeli korzystanie ze świadczeń różnego rodzaju lub z innych dochodów pociąga za sobą zmniejszenie, zawieszenie lub zniesienie [obniżenie, zawieszenie i wstrzymywanie] dwóch lub więcej świadczeń, określonych w art. 46 ust. 1 lit. a) [ppkt (]i), kwoty, które nie będą wypłacane w przypadku ścisłego zastosowania przepisów dotyczących zmniejszenia, zawieszenia lub zniesienia [obniżenia, zawieszenia i wstrzymywania] przewidzianych w ustawodawstwie danych państw członkowskich, dzieli się przez liczbę świadczeń podlegających zmniejszeniu, zawieszeniu lub zniesieniu [obniżeniu, zawieszeniu i wstrzymywaniu]".

6. Rozporządzenie nr 1408/71 zostało uchylone i zastąpione od dnia 1 maja 2010 r. rozporządzeniem nr 883/2004.

[4] Rozporządzenie Rady z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz.U. 1971, L 149, s. 2).

[5] Rozporządzenie Rady z dnia 30 kwietnia 1992 r. zmieniające rozporządzenie nr 1408/71 (Dz.U. 1992, L 136, s. 7).

2. Rozporządzenie nr 883/2004

7. Zgodnie z motywami 1, 4, 28–31 i 45 rozporządzenia nr 883/2004:

„(1) Zasady mające na celu koordynację w zakresie zabezpieczenia społecznego wpisują się w ramy swobodnego przepływu osób oraz powinny z tego tytułu przyczyniać się do podniesienia poziomu życia tych osób i warunków zatrudnienia.

[…]

(4) Niezbędne jest uwzględnienie szczególnych cech ustawodawstwa krajowego w zakresie zabezpieczenia społecznego i stworzenie jedynie systemu koordynacji.

[…]

(28) Istnieje potrzeba określenia wysokości emerytury lub renty metodą stosowaną w sumowaniu i wyliczaniu proporcjonalnym, i gwarantowanej przez prawo Wspólnoty w przypadkach, gdy zastosowanie ustawodawstwa krajowego, włącznie z zasadami dotyczącymi obniżki, zawieszania lub wstrzymywania, jest mniej korzystne niż wyżej wspomniana metoda.

(29) By chronić pracowników migrujących i osoby pozostałe przy życiu przed nadmiernie rygorystycznym stosowaniem zasad krajowych dotyczących obniżki, zawieszania lub wstrzymywania, niezbędne jest wprowadzenie przepisów ściśle regulujących stosowanie takich zasad.

(30) Jak ciągle potwierdza Trybunał Sprawiedliwości, Rada nie jest uznawana za organ właściwy do ustanawiania zasad nakładających ograniczenie dotyczące kumulacji dwóch lub większej liczby emerytur lub rent nabytych w różnych państwach członkowskich poprzez obniżkę kwoty emerytury lub renty nabytej wyłącznie na podstawie ustawodawstwa krajowego.

(31) Według Trybunału Sprawiedliwości ustanawianie takich zasad należy do krajowego ustawodawcy, przy czym należy pamiętać, że ustalanie granic, w jakich mają być stosowane przepisy krajowe w zakresie obniżki, zawieszania lub wstrzymywania należy do władz prawodawczych Wspólnoty.

[…]

(45) Jako że cel proponowanego działania, to znaczy środków koordynujących, które mają gwarantować, że prawo do swobodnego przepływu osób będzie wykonywane skutecznie, nie może być osiągnięty przez państwa członkowskie w stopniu wystarczającym i wobec tego, ze względu na skalę i skutki tego działania, może być lepiej osiągnięty na szczeblu Wspólnoty, Wspólnota może przyjmować środki zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w artykule 5 traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule, niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest niezbędne do osiągnięcia tego celu”.

8. Artykuł 2 tego rozporządzenia, zatytułowany „Zakres podmiotowy”, stanowi:

„1. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do obywateli państwa członkowskiego, bezpaństwowców i uchodźców mieszkających w państwie członkowskim, którzy podlegają lub podlegali

ustawodawstwu jednego lub kilku państw członkowskich oraz do członków ich rodzin i osób pozostałych przy życiu.

2. Ponadto niniejsze rozporządzenie stosuje się do osób pozostałych przy życiu po osobach zmarłych, które podlegały ustawodawstwu jednego lub kilku państw członkowskich, niezależnie od obywatelstwa tych osób, o ile pozostali przy życiu są obywatelami jednego z państw członkowskich lub bezpaństwowcami, lub uchodźcami, zamieszkującymi na terytorium jednego z państw członkowskich".

9. Artykuł 3 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Zagadnienia objęte rozporządzeniem", w ust. 1 stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie stosuje się do całego ustawodawstwa odnoszącego się do następujących działów zabezpieczenia społecznego:

[…]

d) świadczeń z tytułu starości;

e) rent rodzinnych;

[…]".

10. Rozdział 5 tytułu III tego rozporządzenia, zatytułowany „Emerytury i renty rodzinne", zawiera w szczególności art. 52–55.

11. Artykuł 52 rozporządzenia nr 883/2004, zatytułowany „Przyznawanie świadczeń", w ust. 1–3 stanowi:

„1. Właściwa instytucja ustala wysokość świadczeń, jakie byłyby należne:

a) zgodnie z ustawodawstwem, które stosuje, wyłącznie w przepadkach, gdy warunki uprawnienia do świadczeń zostały spełnione wyłącznie na podstawie prawa krajowego (świadczenie niezależne);

b) poprzez ustalenie teoretycznej kwoty świadczenia, a następnie kwoty rzeczywistej (świadczenie proporcjonalne), w następujący sposób:

   i) teoretyczna kwota świadczenia jest równa świadczeniu, o które zainteresowany mógłby się ubiegać, gdyby wszystkie okresy ubezpieczenia i/lub zamieszkania, ukończone z uwzględnieniem ustawodawstw pozostałych państw członkowskich, zostały ukończone na podstawie ustawodawstwa, które jest stosowane w dniu przyznania świadczenia. Jeżeli, zgodnie z tym ustawodawstwem, kwota świadczenia nie zależy od długości ukończonych okresów ubezpieczenia, kwota ta zostaje uznana za kwotę teoretyczną;

   ii) instytucja właściwa ustala następnie rzeczywistą kwotę świadczenia proporcjonalnego, stosując do kwoty teoretycznej stosunek długości okresów ubezpieczenia ukończonych przed realizacją ryzyka na podstawie stosowanego przez nią ustawodawstwa, do całkowitej długości okresów ubezpieczenia, ukończonych przed realizacją ryzyka na podstawie ustawodawstw wszystkich zainteresowanych państw członkowskich.

2. W odpowiednich przypadkach, instytucja właściwa stosuje do kwoty ustalonej zgodnie z przepisami ust. 1 lit. a) i b) wszystkie zasady dotyczące obniżania, zawieszania i wstrzymywania zgodnie ze stosowanym przez nią ustawodawstwem, w granicach przewidzianych przepisami art. 53–55.

3. Zainteresowany jest uprawniony do otrzymywania od instytucji właściwej każdego państwa członkowskiego wyższej z kwot ustalonych zgodnie z ust. 1 lit. a) i b)".

12. Artykuł 53 tego rozporządzenia, zatytułowany „Zasady przeciwdziałania kumulacji", w ust. 1 i 2 ma następujące brzmienie:

„1. Kumulacja świadczeń z tytułu inwalidztwa, świadczeń z tytułu starości i rent rodzinnych ustalanych lub udzielanych na podstawie okresów ubezpieczenia i/lub zamieszkania spełnionych przez te same osoby uważana jest za kumulację świadczeń tego samego rodzaju.

2. Kumulacja świadczeń, które nie mogą być uważane za świadczenia tego samego rodzaju w rozumieniu ust. 1, uważana jest za kumulację świadczeń różnego rodzaju".

13. Zgodnie z art. 54 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowanym „Zbieg świadczeń tego samego rodzaju":

„1. W przypadkach, w których świadczenia tego samego rodzaju należne na podstawie ustawodawstwa dwóch lub więcej państw członkowskich kumulują się, zasady przeciwdziałania kumulacji określone przez ustawodawstwo państwa członkowskiego nie mają zastosowania do świadczenia proporcjonalnego.

2. Zasady przeciwdziałania kumulacji mają zastosowanie do świadczenia niezależnego wyłącznie wtedy, gdy dane świadczenie jest:

a) świadczeniem, którego kwota nie zależy od długości okresów ubezpieczenia lub zamieszkania

   lub

b) świadczeniem, którego kwota ustalana jest na podstawie zaliczonego okresu uważanego za spełniony pomiędzy dniem realizacji ryzyka a terminem późniejszym, zbiegającym się ze:

   i) świadczeniem tego samego typu, z wyjątkiem przypadków, w których dwa lub więcej państw członkowskich zawarło umowę o unikaniu wielokrotnego uwzględniania tego samego zaliczonego okresu; lub

   ii) świadczeniem, o którym mowa w lit. a).

Świadczenia i umowy, o których mowa w lit. a) i b), wymienione są w załączniku IX".

14. Artykuł 55 tego rozporządzenia, zatytułowany „Zbieg świadczeń różnego rodzaju”, w ust. 1 lit. a) stanowi:

„Jeżeli otrzymanie świadczeń różnego rodzaju lub innego dochodu wymaga zastosowania zasad przeciwdziałania kumulacji przewidzianych przez ustawodawstwo zainteresowanych państw członkowskich w odniesieniu do:

a) dwóch lub więcej niezależnych świadczeń, to instytucje właściwe podzielą kwoty świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów, które zostały uwzględnione, przez liczbę świadczeń podlegających wspomnianym zasadom;

jednakże zastosowanie przepisów niniejszej litery nie może pozbawiać zainteresowanego jego statusu emeryta lub rencisty do celów stosowania przepisów pozostałych rozdziałów niniejszego tytułu na warunkach i zgodnie z procedurami określonymi w rozporządzeniu wykonawczym”.

B. Prawo belgijskie

15. Zgodnie z art. 20 akapity pierwszy i czwarty arrêté royal n° 50 du 24 octobre 1967 relatif à la pension de retraite et de survie des travailleurs salariés (dekretu królewskiego nr 50 z dnia 24 października 1967 r. w sprawie świadczeń emerytalnych i rent rodzinnych pracowników najemnych) [6], w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym (zwanego dalej „dekretem królewskim nr 50”):

„Renta rodzinna może podlegać kumulacji ze świadczeniem emerytalnym lub z jakąkolwiek inną korzyścią równoważną świadczeniu emerytalnemu jedynie do wysokości kwoty ustalonej przez Króla.

[…]

Król ustala, w jakim stopniu renta rodzinna może zostać obniżona, jeżeli żyjący małżonek otrzymuje rentę rodzinną lub jakąkolwiek inną korzyść jej równoważną przyznawaną na podstawie systemu świadczeń rent rodzinnych i emerytur państwa obcego lub na podstawie systemu mającego zastosowanie do personelu instytucji prawa międzynarodowego publicznego”.

16. Artykuł 52 ust. 1 arrêté royal du 21 décembre 1967 portant règlement général du régime de pension de retraite et de survie des travailleurs salariés (dekretu królewskiego z dnia 21 grudnia 1967 r. w sprawie powszechnego systemu emerytalnego i rent rodzinnych pracowników najemnych) [7], w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym (zwanego dalej „dekretem królewskim z dnia 21 grudnia 1967 r.”), stanowi:

„Jeżeli żyjący małżonek może ubiegać się z jednej strony o rentę rodzinną na podstawie systemu emerytalno-rentowego pracowników najemnych i z drugiej strony o jedno lub kilka świadczeń emerytalnych lub o każdą inną równoważną im korzyść na podstawie systemu świadczeń pracowników najemnych lub jednego lub większej liczby innych systemów świadczeń, renta rodzinna może podlegać kumulacji ze wspomnianymi świadczeniami emerytalnymi wyłącznie do wysokości sumy równej 110 % kwoty renty rodzinnej, która zostałaby przyznana żyjącemu małżonkowi za pełny staż pracy.

[6] *Moniteur belge* z dnia 27 października 1976 r., s. 11246.

[7] *Moniteur belge* z dnia 16 stycznia 1968 r., s. 441.

[…]

Jeżeli małżonek, o którym mowa w akapicie pierwszym, może również ubiegać się o jedną lub kilka rent rodzinnych lub równoważnych im korzyści w rozumieniu art. 10a [dekretu królewskiego nr 50], to renta rodzinna nie może być wyższa niż różnica pomiędzy, po pierwsze, 110 % kwoty renty rodzinnej za pełny staż pracy, i po drugie, sumą kwot świadczeń emerytalnych lub równoważnych im korzyści, o których mowa w akapicie pierwszym, oraz kwotą równą rencie rodzinnej pracownika najemnego za pełny staż pracy, pomnożoną przez ułamek lub sumę ułamków, które wyrażają wartość rent rodzinnych w innych systemach emerytalnych, z wyłączeniem systemu dla osób prowadzących działalność na własny rachunek. Wskazane ułamki stanowią ułamki, które zostały lub zostałyby wzięte pod uwagę przy zastosowaniu wspomnianego art. 10a.

[…]".

17. Artykuł 52a dekretu królewskiego z dnia 21 grudnia 1967 r. stanowi:

„Przy zastosowaniu art. 20 akapity trzeci i czwarty dekretu królewskiego nr 50 kwota renty rodzinnej żyjącego małżonka, przyznana na podstawie dekretu królewskiego nr 50 lub ustawy z dnia 20 lipca 1990 r. (lub dekretu królewskiego z dnia 23 grudnia 1996 r.), ulega zmniejszeniu o kwotę renty rodzinnej lub równoważnych jej korzyści przyznawanych na podstawie systemu państwa obcego lub na podstawie systemu mającego zastosowanie do personelu instytucji prawa międzynarodowego publicznego, do której prawa nie można się zrzec".

18. Artykuł 7 ust. 1 akapit pierwszy arrêté royal du 23 décembre 1996 portant exécution des articles 15, 16 et 17 de la loi du 26 juillet 1996 portant modernisation de la sécurité sociale et assurant la viabilité des régimes légaux des pensions (dekretu królewskiego z dnia 23 grudnia 1996 r. w sprawie wykonania art. 15, 16 i 17 ustawy z dnia 26 lipca 1996 r. o modernizacji systemu zabezpieczeń społecznych i zapewnieniu trwałości ustawowych systemów emerytalnych) [8], w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym, stanowi:

„Jeżeli małżonek zmarł przed rozpoczęciem pobierania emerytury, renta rodzinna wynosi 80 % kwoty świadczenia emerytalnego, obliczonego według stawki określonej w art. 5 ust. 1 akapit pierwszy lit. a) niniejszego dekretu, które to świadczenie zostałoby przyznane małżonkowi na podstawie tego dekretu".

III. Spór w postępowaniu głównym, pytania prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem

19. Małżonka HK zmarła w dniu 29 listopada 2016 r.

20. Na dzień 1 grudnia 2016 r. HK pobierał osobiście belgijskie świadczenie emerytalne w wysokości 11 962,55 EUR rocznie oraz hiszpańskie świadczenie emerytalne w wysokości 8276,28 EUR rocznie. Małżonka HK pracowała i opłacała składki w kilku państwach członkowskich, mianowicie w Belgii, Hiszpanii i Finlandii, więc w następstwie jej śmierci HK otrzymywał również hiszpańską rentę rodzinną w wysokości 5123,88 EUR rocznie oraz fińską rentę rodzinną w wysokości 1281,24 EUR rocznie.

[8] *Moniteur belge* z dnia 17 stycznia 1997 r., s. 904.

21. W kwestii Belgii SFP poinformował HK pismem z dnia 3 stycznia 2017 r., że analizuje jego ewentualne prawo do belgijskiej renty rodzinnej. W dniu 22 grudnia 2017 r. SFP wskazał HK, że ten nie jest uprawniony do otrzymywania takiej renty rodzinnej ze względu na zbyt wysoką kwotę osobistych świadczeń emerytalnych. W dniu 26 grudnia 2017 r. HK wniósł do SFP odwołanie od tej decyzji odmownej. Następnie HK i SFP wymieniali korespondencję dotyczącą sposobów uwzględniania różnych świadczeń emerytalnych pobieranych przez HK w celu ustalenia, czy i w jakim zakresie był on uprawniony do belgijskiej renty rodzinnej.

22. Decyzją z dnia 18 września 2019 r. SFP poinformował HK, że po ponownej analizie sytuacji SFP stwierdził, iż HK jest uprawniony do belgijskiej renty rodzinnej w wysokości 1929,03 EUR brutto rocznie od dnia 1 grudnia 2016 r. SFP wskazał, że prawa HK do belgijskiej renty rodzinnej zostały zbadane z urzędu ze względu na stosowanie krajowych przepisów zapobiegających kumulacji świadczeń przez Republikę Finlandii. SFP dodał, że przy ustalaniu tej kwoty brutto wzięto pod uwagę pułap zbiegu świadczeń, ponieważ HK pobierał również belgijskie świadczenie emerytalne.

23. W dniu 14 kwietnia 2020 r. HK wniósł do tribunal du travail francophone de Bruxelles (francuskojęzycznego sądu pracy w Brukseli, Belgia), który jest sądem odsyłającym w sprawie, odwołanie od decyzji SFP z dnia 18 września 2019 r., podnosząc, że na podstawie art. 55 rozporządzenia nr 883/2004 jest on uprawniony do belgijskiej renty rodzinnej w wysokości 6339,01 EUR brutto rocznie.

24. Sąd odsyłający zwraca uwagę, że uregulowanie belgijskie dopuszcza, przy jednoczesnym ograniczaniu, zbieg świadczenia emerytalnego i renty rodzinnej na podstawie art. 20 akapit pierwszy dekretu królewskiego nr 50, wdrożonego przez art. 52 ust. 1 akapit pierwszy dekretu królewskiego z dnia 21 grudnia 1967 r. Ponadto z art. 20 akapit czwarty dekretu królewskiego nr 50 w związku z art. 52a dekretu królewskiego z dnia 21 grudnia 1967 r. wynika, że nie dopuszcza się zbiegu między belgijską rentą rodzinną pracownika najemnego a jedną lub kilkoma rentami rodzinnymi przyznanymi na podstawie ustawodawstwa obcego. Zgodnie z tym art. 52a kwota renty rodzinnej pracownika belgijskiego ulega bowiem obniżeniu o kwotę jednej lub większej liczby rent rodzinnych przyznanych w ramach systemu państwa obcego.

25. Jednakże zgodnie z art. 54 rozporządzenia nr 883/2004 w przypadku zbiegu świadczeń tego samego rodzaju z kilku państw członkowskich przewidziane przez uregulowanie krajowe klauzule przeciwdziałania kumulacji mają zastosowanie jedynie do niektórych świadczeń wymienionych w załączniku IX do tego rozporządzenia. Tymczasem renta rodzinna pracownika najemnego nie figuruje na liście świadczeń wymienionych w tym załączniku przez Królestwo Belgii. W konsekwencji art. 52a dekretu królewskiego z dnia 21 grudnia 1967 r. nie ma zastosowania w postępowaniu głównym. Na podstawie art. 52 ust. 1 akapit pierwszy tego dekretu królewskiego SFP uwzględnił więc belgijskie i hiszpańskie świadczenia emerytalne, które HK pobiera osobiście.

26. Zdaniem sądu odsyłającego w niniejszym wypadku zbieg renty rodzinnej pracownika najemnego i świadczeń emerytalnych, czyli belgijskiej i zagranicznych, należy uznać za zbieg świadczeń różnego rodzaju w rozumieniu art. 55 rozporządzenia nr 883/2004, ponieważ świadczeń obliczanych na podstawie staży pracy dwóch różnych osób nie można uznać za świadczenia tego samego rodzaju.

27. Sąd ten dodaje, że art. 52 rozporządzenia nr 883/2004 odróżnia „świadczenie niezależne" od „świadczenia proporcjonalnego" i że zainteresowany jest uprawniony do otrzymywania od właściwej instytucji każdego zainteresowanego państwa członkowskiego najwyższych kwot obliczonych zgodnie z ust. 1 lit. a) i b) tego artykułu. W niniejszym przypadku SFP obliczył, że w odniesieniu do zarówno świadczenia emerytalnego, jak i belgijskiej renty rodzinnej świadczenie niezależne było bardziej korzystne dla HK niż świadczenie proporcjonalne. Sąd ten wskazuje, że zgodnie z jego analizą HK nie miałby prawa do renty rodzinnej w ramach obliczonego świadczenia proporcjonalnego w rozumieniu art. 52 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia.

28. Zdaniem tego sądu w przypadku obliczania świadczenia niezależnego HK ma prawo do renty rodzinnej wyłącznie w wyniku zastosowania art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004. Inny pracownik uprawniony do belgijskiego świadczenia emerytalnego pracowników najemnych w wysokości odpowiadającej kwocie pobieranej przez HK, tj. kwocie 20 238,83 EUR, nie otrzymałby bowiem żadnej renty rodzinnej w Belgii. W związku z tym HK znajduje się w bardziej korzystnej sytuacji ze względu na zastosowanie prawa Unii.

29. Z postanowienia odsyłającego wynika, że jeśli chodzi o rozpatrywaną belgijską rentę rodzinną, HK i SFP dochodzą do takiego samego wniosku w odniesieniu do następujących okoliczności:

– renta rodzinna HK wynosi 7638,46 EUR, czyli 80 % świadczenia emerytalnego pracownika najemnego małżonki HK, obliczonej w oparciu o współczynnik gospodarstwa rodzinnego;

– na podstawie art. 52 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004, dotyczącego świadczenia niezależnego, pułap zbiegu tego świadczenia wynosi 16 458,42 EUR, czyli 110 % z 14 962,20 EUR [9];

– łączna kwota świadczeń emerytalnych, które należy uwzględnić przy stosowaniu art. 52 dekretu królewskiego z dnia 21 grudnia 1967 r., a mianowicie roczne świadczenia emerytalne belgijskie (11 962,55 EUR) i hiszpańskie (8276,28 EUR), wynosi 20 238,83 EUR.

30. Z postanowienia odsyłającego wynika również, że interpretacje HK i SFP różnią się w zakresie obliczania przekroczenia pułapu zbiegu świadczeń. Zdaniem SFP w celu ustalenia tego przekroczenia należy zsumować kwotę renty rodzinnej (7638,46 EUR) i łączną kwotę świadczeń emerytalnych (20 238,83 EUR), a następnie odjąć pułap zbiegu świadczeń (16 458,42 EUR), co daje kwotę 11 418,87 EUR. Pomniejszoną rentę rodzinną oblicza się w następujący sposób: kwota renty rodzinnej (7638,46 EUR) pomniejszona o przekroczenie pułapu zbiegu świadczeń (11 418,87 EUR), który jest podzielony przez dwa (liczba rent rodzinnych objętych przepisami zapobiegania kumulacji, a mianowicie renty rodzinne belgijska i fińska, przy czym hiszpańska renta rodzinna nie uległa obniżeniu), czyli 5709,43 EUR, z czego wynika, że ta renta rodzinna w kwocie rocznej 7638,46 EUR pomniejszonej o 5709,43 EUR wynosi 1929,03 EUR.

31. W celu obliczenia przekroczenia pułapu zbiegu świadczeń HK dokonuje innej operacji, zgodnie z którą do sumy świadczeń emerytalnych (20 238,83 EUR) podzielonej przez dwa, czyli 10 119,41 EUR, należy dodać kwotę renty rodzinnej (7638,46 EUR) i odjąć od niej pułap zbiegu świadczeń (16 458,42 EUR), co odpowiada kwocie 1299,45 EUR. Obniżona renta rodzinna stanowiłaby wówczas 7638,46 EUR minus 1299,45 EUR, co daje roczną kwotę 6399,01 EUR.

[9] Sąd odsyłający wskazuje, że ta kwota dotycząca pełnej alternatywnej renty rodzinnej jest obliczana poprzez pomnożenie kwoty 7481,10 EUR (suma kwot świadczeń za lata zwykłego zatrudnienia i w kolejności głównej) przez 44/22 (odwrócony ułamek stażu pracy za lata zwykłego zatrudnienia i wyłącznie w kolejności głównej).

32. Sąd odsyłający zauważa, że według SFP właściwe fińskie instytucje dokonały takiego samego obliczenia jak SFP w odniesieniu do fińskiej renty rodzinnej, która została notyfikowana HK w dniu 10 listopada 2017 r. Sąd ten wskazuje, że HK z kolei powołuje się na informacje dostępne na portalu internetowym Caisse nationale d'assurance vieillesse (krajowej kasy ubezpieczeń emerytalnych, Francja), francuskiej instytucji zabezpieczenia społecznego, która zarządza podstawową emeryturą pracowników sektora prywatnego, osób prowadzących działalność na własny rachunek, personelu kontraktowego sektora publicznego i artystów-twórców, a w szczególności na okólnik nr 2010/54 z dnia 21 maja 2010 r. (nota techniczna nr 3: Renta rodzinna) [10].

33. Sąd odsyłający dodaje, że norma z art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 nie została zawarta jako taka w art. 46c rozporządzenia nr 1408/71, który to przepis został wprowadzony rozporządzeniem nr 1248/92, oraz że wydaje się, iż ten art. 55 ust. 1 lit. a) został zmieniony i nie dotyczy już „kwot, które nie będą wypłacane w przypadku ścisłego zastosowania przepisów dotyczących zmniejszenia, zawieszenia lub zniesienia [obniżenia, zawieszenia i wstrzymywania] przewidzianych w ustawodawstwie danych państw członkowskich".

34. W tych okolicznościach tribunal du travail francophone de Bruxelles (francuskojęzyczny sąd pracy w Brukseli) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy normę z art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia [nr 883/2004], zgodnie z którą instytucje właściwe dzielą kwoty świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów, które zostały uwzględnione, przez liczbę świadczeń podlegających [przepisom zapobiegania kumulacji], należy interpretować w ten sposób, że wymaga ona podzielenia dochodów jako takich, które zostały uwzględnione w celu zastosowania zasady przeciwdziałania kumulacji, przez liczbę rent rodzinnych, których dotyczą przepisy zapobiegania kumulacji?

2) Czy przeciwnie, normę z art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia [nr 883/2004], zgodnie z którą instytucje właściwe dzielą kwoty świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów, które zostały uwzględnione, przez liczbę świadczeń podlegających [przepisy zapobiegania kumulacji], należy interpretować w ten sposób, że wymaga ona podzielenia nie dochodów jako takich, które zostały uwzględnione w celu zastosowania zasady przeciwdziałania kumulacji, ale raczej części dochodów przekraczającej pułap zbiegu praw, jaki został przykładowo określony w rozpatrywanej normie krajowej, przez liczbę rent rodzinnych, których dotyczą przepisy zapobiegania kumulacji?".

35. HK, rządy belgijski i fiński oraz Komisja Europejska przedstawili Trybunałowi uwagi na piśmie.

IV. Analiza

36. Poprzez swoje pytania prejudycjalne, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 należy interpretować w ten sposób, że o ile korzystanie ze świadczeń różnego rodzaju oznacza stosowanie krajowych przepisów zapobiegania kumulacji do świadczeń niezależnych, o tyle stoi on na przeszkodzie

[10] Dokument ten jest dostępny (w języku francuskim) pod następującym adresem: https://www.legislation.cnav.fr/Pages/texte.aspx?Nom=circulaire_cnav_2010_54_21052010_note3.

uregulowaniu krajowemu, według którego, w celu obliczenia kwoty renty rodzinnej, właściwe instytucje dzielą kwotę dochodów przekraczającą pułap zbiegu różnych rozpatrywanych świadczeń przez liczbę rent rodzinnych podlegających tym przepisom.

37. W niniejszej sprawie z postanowienia odsyłającego wynika, że HK pobiera belgijskie i hiszpańskie świadczenia emerytalne oraz, po śmierci swojej małżonki, renty rodzinne hiszpańską i fińską.

38. W zakresie przyznania belgijskiej renty rodzinnej sąd odsyłający wskazuje, że Królestwo Belgii wprowadziło przepisy zapobiegania kumulacji. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału zasady przeciwdziałania kumulacji przewidziane w ustawodawstwie państwa członkowskiego, z zastrzeżeniem odmiennych przepisów, są stosowane wobec osób korzystających ze świadczenia wypłacanego przez to państwo członkowskie, jeżeli osoby te są uprawnione do innych świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego, nawet jeżeli są to świadczenia nabyte na podstawie ustawodawstwa innego państwa członkowskiego [11]. Zgodnie z art. 52 ust. 2 rozporządzenia nr 883/2004 w odpowiednich przypadkach krajowa instytucja właściwa stosuje wszystkie zasady dotyczące obniżania, zawieszania i wstrzymywania przewidziane przez stosowane przez nią ustawodawstwo, w granicach określonych przepisami art. 53–55 tego rozporządzenia.

39. Jak zauważa sąd odsyłający, uregulowanie belgijskie nie dopuszcza zbiegu belgijskiej renty rodzinnej pracownika najemnego z jedną lub kilkoma rentami rodzinnymi przyznanymi na podstawie ustawodawstwa obcego [12]. Jednak według tego sądu, zgodnie z art. 54 rozporządzenia nr 883/2004, który dotyczy zbiegu świadczeń tego samego rodzaju, owo dotyczące przeciwdziałania kumulacji uregulowanie nie ma zastosowania w rozpatrywanym przypadku [13]. W tych warunkach niniejsza sprawa dotyczy sposobów obliczania kwoty belgijskiej renty rodzinnej, do której jest uprawniony HK.

40. W tym względzie z odesłania prejudycjalnego wynika, że w ramach stosowania art. 53–55 rozporządzenia nr 883/2004 HK i SFP dokonują takiej samej analizy w odniesieniu do kwoty belgijskiej renty rodzinnej HK, pułapu zbiegu tego świadczenia i łącznej kwoty świadczeń emerytalnych, które należy wziąć pod uwagę [14]. Natomiast interpretacje HK i SFP różnią się w odniesieniu do etapu następującego po obliczeniu kwoty belgijskiej renty rodzinnej podlegającej krajowym przepisom zapobiegania kumulacji. Według SFP należy podzielić przez dwa (czyli liczbę odnośnych rent rodzinnych) kwotę dochodów przekraczającą pułap zbiegu różnych rozpatrywanych świadczeń, z kolei HK podnosi, że należy podzielić przez dwa sumę rozpatrywanych świadczeń emerytalnych, co pozwala na uzyskanie belgijskiej renty rodzinnej w wyższej kwocie [15]. Jak zauważają Komisja Europejska i HK, wykładnia zaproponowana przez tego ostatniego jest korzystniejsza nie tylko w jego osobistej sytuacji, ale także w sposób ogólny, dla wszystkich pracowników, którzy korzystali z prawa do swobodnego przepływu.

[11] Zobacz analogicznie wyrok z dnia 15 marca 2018 r., Blanco Marqués (C-431/16, EU:C:2018:189, pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo).

[12] Zobacz pkt 25 niniejszej opinii.

[13] Zobacz pkt 26 niniejszej opinii.

[14] Zobacz pkt 29 niniejszej opinii.

[15] Zobacz pkt 30 i 31 niniejszej opinii.

41. Niniejsza sprawa porusza zatem kwestię wykładni art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004. Zgodnie z tym przepisem, którego Trybunał jeszcze nigdy nie badał[16], „[j]eżeli otrzymanie świadczeń różnego rodzaju lub innego dochodu wymaga zastosowania przepisów zapobiegania kumulacji przewidzianych przez ustawodawstwo zainteresowanych państw członkowskich w odniesieniu do dwóch lub więcej niezależnych świadczeń, to instytucje właściwe podzielą kwoty świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów, które zostały uwzględnione, przez liczbę świadczeń podlegających wspomnianym przepisom". Przepis ten przewiduje zatem złagodzenie krajowych przepisów zapobiegania kumulacji[17].

42. W niniejszej sprawie do belgijskiej renty rodzinnej HK znajdują zastosowanie krajowe przepisy zapobiegania kumulacji, a mianowicie art. 52 dekretu królewskiego z dnia 21 grudnia 1967 r.

43. Ponadto nie kwestionuje się faktu, że po pierwsze, świadczenia emerytalne HK, i po drugie, jego belgijską rentę rodzinną należy zakwalifikować jako „świadczenia innego rodzaju" w rozumieniu art. 55 rozporządzenia nr 883/2004. Zgodnie bowiem z art. 53 ust. 1 tego rozporządzenia kumulacja świadczeń z tytułu inwalidztwa, świadczeń z tytułu starości i rent rodzinnych ustalanych lub udzielanych na podstawie okresów ubezpieczenia i/lub zamieszkania spełnionych przez „te same osoby" uważana jest za „kumulację świadczeń tego samego rodzaju". Wobec tego świadczenia ustalane lub udzielane na podstawie stażu pracy dwóch różnych osób, a mianowicie HK i jego małżonki, nie mogą być uwzględnione jako „świadczenia tego samego rodzaju"[18]. Tymczasem na mocy art. 53 ust. 2 rozporządzenia nr 883/2004 kumulacja świadczeń, które nie są „świadczeniami tego samego rodzaju", uważana jest za „kumulację świadczeń różnego rodzaju".

44. Ponadto sprawa w postępowaniu głównym dotyczy „świadczeń niezależnych" w rozumieniu art. 55 rozporządzenia nr 883/2004, w zakresie, w jakim na podstawie art. 52 tego rozporządzenia SFP uznał, że zarówno w przypadku świadczenia emerytalnego, jak i w przypadku belgijskiej renty rodzinnej HK „świadczenie niezależne" (zwane również „świadczeniem autonomicznym") jest bardziej korzystne niż świadczenie proporcjonalne[19]. Ponadto w art. 52 dekretu królewskiego z dnia 21 grudnia 1967 r. przewidziano stosowanie przepisów zapobiegających kumulacji w odniesieniu do dwóch lub kilku świadczeń niezależnych.

45. W związku z tym niniejsza sprawa dotyczy w szczególności znaczenia, jakie należy nadać pojęciom „kwoty świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów, *które zostały uwzględnione*"[20] w rozumieniu art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004. Te pojęcia są równoważne w różnych wersjach językowych tego przepisu, między innymi w językach: hiszpańskim („las cuantías de la prestación o prestaciones u otros ingresos, *tal y como hayan sido computados*"), niemieckim („die Beträge der Leistung oder Leistungen oder sonstigen Einkünfte, *die berücksichtigt worden sind*"), greckim („την ή τις παροχές ή τα άλλα εισοδήματα, *όπως αυτές*

[16] W sprawie, w której zapadł wyrok z dnia 15 marca 2018 r., Blanco Marqués (C-431/16, EU:C:2018:189), sąd odsyłający w pytaniach pierwszym i szóstym odniósł się do art. 55 rozporządzenia nr 883/2004. Jednak w odniesieniu do tego artykułu Trybunał nie wypowiedział się co do istoty.

[17] Jak zauważył wspomniany przez sąd odsyłający autor, „[p]rzepis ten ma na celu zaradzenie negatywnym skutkom, które u osoby uprawnionej spowoduje łączne zastosowanie przepisów zapobiegania kumulacji przewidzianych w ustawodawstwie dwóch lub kilku państw członkowskich. I tak, jeżeli kilka świadczeń niezależnych należy jednocześnie obniżyć przez zastosowanie takich przepisów, kwotę, której dotyczy obniżenie, zawieszenie lub wstrzymanie należy podzielić przez liczbę świadczeń podlegających obniżeniu, zawieszeniu lub wstrzymaniu". Zobacz F. Robert, Le régime juridique des pensions de retraite après une carrière dans plusieurs États membres, *Journal de droit européen*, nr 223, 2015, s. 354–360, w szczególności, s. 359.

[18] Zobacz podobnie wyrok z dnia 7 marca 2013 r., van den Booren (C-127/11, EU:C:2013:140, pkt 32, 33).

[19] Zobacz pkt 28 niniejszej opinii.

[20] Wyróżnienie moje.

έχουν ληφθεί υπόψη”), angielskim („the amounts of the benefit or benefits or other income, *as they have been taken into account*”), włoskim („gli importi della o delle prestazioni o di altri redditi, *di cui si è tenuto conto*”), polskim („kwoty świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów, *które zostały uwzględnione*”) i szwedzkim („förmånen eller förmånerna eller den andra inkomsten *så som de har beaktatset*”) (wyróżnienie moje).

46. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wykładnia przepisu prawa Unii wymaga uwzględnienia nie tylko jego brzmienia, lecz także kontekstu, w jaki się on wpisuje, oraz przedmiotu i celów aktu, którego ów przepis stanowi część. Geneza przepisu prawa Unii może również zawierać elementy istotne dla jego wykładni [21].

47. W pierwszej kolejności, co się tyczy brzmienia art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004, przepis ten odnosi się do zastosowania przepisów zapobiegania kumulacji przewidzianych przez „ustawodawstwo zainteresowanych państw członkowskich” i do „właściwych instytucji”. W ten sposób wspomniany przepis, przez wtrącenie „które zostały uwzględnione”, pozostawia państwom członkowskim możliwość określenia, w jaki sposób „uwzględniać” kwoty świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów, które należy podzielić. Innymi słowy, moim zdaniem ten sam przepis przyznaje państwom członkowskim zakres uznania w celu określenia kwot dochodów, które należy uwzględnić w ramach stosowania przepisów zapobiegania kumulacji.

48. W tym względzie HK podnosi, że zdanie podrzędne „które zostały uwzględnione” odnosi się do zdania głównego „kwoty świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów”, które to kwoty zostały określone przez zastosowanie krajowych przepisów zapobiegania kumulacji, oraz że w niniejszym przypadku uwzględnienie kwot przez właściwe instytucje belgijskie odpowiada wyborowi jednego lub kilku świadczeń emerytalnych. Ponadto brak w art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 wyraźnego wskazania dotyczącego uwzględnienia kwoty przekraczającej pułap zbiegu różnych rozpatrywanych świadczeń oznacza, że kwota ta nie może zostać uwzględniona i że ponadto, w odróżnieniu od tego przepisu, art. 55 ust. 1 lit. b) owego rozporządzenia wymienia „wszystkie składniki przewidziane do celów stosowania zasad przeciwdziałania kumulacji” [22].

49. Argumenty te nie wydają mi się przekonywające. Po pierwsze bowiem, moim zdaniem, mając na uwadze brzmienie wspomnianego art. 55 ust. 1 lit. a), uwzględnienie wskazanych kwot może nastąpić nie tylko w momencie wyboru danych świadczeń, lecz również przy ustalaniu sposobów obliczania kwot przyjętych w celu dokonania operacji podziału. Po drugie, przepis ten nie stanowi również wyraźnie, że należy podzielić całkowitą kwotę rozpatrywanych świadczeń. Przyznanie, że pojęcie „kwot, które zostały uwzględnione” musi oznaczać odniesienie się do całkowitej kwoty danych świadczeń, doprowadziłoby do pozbawienia znaczenia lub racji bytu tych pojęć i usunęłoby zakres uznania, jaki prawodawca Unii postanowił przyznać państwom członkowskim.

50. Wobec tego moim zdaniem brzmienie art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 wskazuje, że państwa członkowskie mają możliwość, na podstawie swoich przepisów zapobiegania kumulacji, podzielenia kwoty dochodów przekraczającej pułap zbiegu różnych rozpatrywanych świadczeń. Państwa członkowskie mogą również, zgodnie ze swoim wyborem, zdecydować, że operacja podziału będzie raczej dotyczyła całkowitej kwoty danych świadczeń.

[21] Wyrok z dnia 16 marca 2023 r., Towercast (C-449/21, EU:C:2023:207, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).

[22] Zgodnie z art. 55 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 883/2004, „[j]eżeli otrzymanie świadczeń różnego rodzaju lub innego dochodu wymaga zastosowania przepisów zapobiegania kumulacji przewidzianych przez ustawodawstwo zainteresowanych państw członkowskich w odniesieniu do [jednego] lub więcej świadczeń proporcjonalnych, to instytucje właściwe wezmą pod uwagę świadczenie lub świadczenia lub inne dochody i wszystkie składniki przewidziane do celów stosowania zasad przeciwdziałania kumulacji jako funkcję stosunku okresów ubezpieczenia i/lub zamieszkania ustalonych do wyliczeń, o których mowa w art. 52 ust. 1 lit. b) [ppkt(]ii)”.

51. Taką wykładnię potwierdza w drugiej kolejności kontekst, w jaki wpisuje się art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004.

52. Zgodnie bowiem z motywem 29 tego rozporządzenia należy chronić pracowników migrujących i osoby pozostałe przy życiu przed „nadmiernie rygorystycznym stosowaniem" zasad krajowych dotyczących obniżki, zawieszania lub wstrzymywania. W konsekwencji celem wspomnianego rozporządzenia nie jest zniesienie krajowych przepisów zapobiegania kumulacji, lecz jedynie ograniczenie skutków, w przypadku gdy ich stosowanie jest szczególnie niekorzystne dla pracowników, którzy skorzystali z prawa do swobodnego przepływu. Tymczasem moim zdaniem nie wydaje się, aby uwzględnienie przez państwo członkowskie kwoty przekraczającej pułap zbiegu różnych rozpatrywanych świadczeń było szczególnie niekorzystne dla zainteresowanych pracowników [23].

53. Ponadto motyw 4 tego rozporządzenia stanowi, że niezbędne jest uwzględnienie *szczególnych cech ustawodawstwa krajowego w zakresie zabezpieczenia społecznego* i stworzenie jedynie systemu koordynacji. Z motywów 30 i 31 rozporządzenia nr 883/2004 wynika również, że do ustawodawcy krajowego należy ustanawianie przepisów nakładających ograniczenie dotyczące kumulacji dwóch lub większej liczby emerytur lub rent nabytych w różnych państwach członkowskich, a do prawodawcy Unii należy jedynie ustalanie granic, w jakich mają być stosowane te przepisy.

54. W świetle tych rozważań podzielam stanowisko rządu fińskiego, zgodnie z którym art. 55 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia nie dokonuje harmonizacji szczególnego sposobu obliczania rent rodzinnych lub ich wysokości. W ramach stosowania tego przepisu do właściwych organów krajowych należy ustalenie owych zasad. Państwo członkowskie może zatem zdecydować o operacji podziału kwoty przekraczającej pułap zbiegu różnych rozpatrywanych świadczeń. Innymi słowy, kontekst tego przepisu nie oznacza, że państwa członkowskie muszą koniecznie przyjąć wykładnię najkorzystniejszą dla zainteresowanej osoby w odniesieniu do kwoty, która ma zostać podzielona.

55. Ogólniej rzecz ujmując, zgodnie z orzecznictwem Trybunału traktat FUE nie gwarantuje pracownikowi, że rozszerzenie przez niego działalności na więcej niż jedno państwo członkowskie lub jej przeniesienie do innego państwa członkowskiego pozostanie obojętne z punktu widzenia zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na rozbieżności między ustawodawstwami państw członkowskich w zakresie zabezpieczenia społecznego takie rozszerzenie lub przeniesienie może w danym przypadku okazać się bardziej lub mniej korzystne dla pracownika pod względem ochrony socjalnej. Wynika stąd, że nawet w przypadkach, gdy stosowanie takiego ustawodawstwa okazuje się mniej korzystne, ustawodawstwo to pozostaje zgodne z art. 45 i 48 TFUE, jeżeli nie stawia ono zainteresowanego pracownika w gorszej sytuacji w porównaniu z tymi osobami, które pracują lub prowadzą działalność w całości w tym państwie członkowskim, na którego terytorium obowiązuje to ustawodawstwo, lub w porównaniu z tymi osobami, które podlegały mu wcześniej, i jeżeli zwyczajnie nie oznacza sytuacji, w której opłacane są składki na ubezpieczenie społeczne nieuprawniające ubezpieczonego do świadczenia [24].

[23] I tak, w świetle art. 55 ust. 1 lit. a) akapit drugi rozporządzenia nr 883/2004 zainteresowany nie jest pozbawiony swojego statusu emeryta lub rencisty w celu stosowania innych istotnych przepisów tego rozporządzenia.

[24] Zobacz wyrok z dnia 25 listopada 2021 r., Finanzamt Österreich (Zasiłki rodzinne dla pracowników organizacji humanitarnych) (C-372/20, EU:C:2021:962, pkt 80 i przytoczone tam orzecznictwo).

56. W niniejszym przypadku, w odniesieniu do sprawy w postępowaniu głównym, sąd odsyłający zauważył, że HK jest uprawniony do belgijskiej renty rodzinnej jedynie ze względu na zastosowanie art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 [25]. W tych warunkach prawo Unii, w każdym wypadku, nawet w sytuacji, gdy ten przepis jest stosowany przez podział kwoty przekraczającej pułap zbiegu różnych rozpatrywanych świadczeń, przyznaje korzyść pracownikowi migrującemu [26].

57. W trzeciej kolejności wykładnia, zgodnie z którą państwo członkowskie może zdecydować o podziale kwoty dochodów przekraczającej pułap zbiegu różnych rozpatrywanych świadczeń, jest potwierdzona przez cele realizowane przez rozporządzenie nr 883/2004. Z orzecznictwa Trybunału wynika bowiem, że ma ono na celu, zgodnie z motywami 1 i 45 tego rozporządzenia oraz z art. 42 WE, obecnie art. 48 TFUE, zapewnienie swobodnego przepływu pracowników w Unii Europejskiej, przy jednoczesnym poszanowaniu szczególnych cech ustawodawstwa krajowego w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, oraz koordynację krajowych systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich, aby zagwarantować skuteczne wykonywanie prawa do swobodnego przepływu osób, a tym samym przyczynić się do podniesienia poziomu życia i warunków zatrudnienia osób przemieszczających się w obrębie Unii [27].

58. W tym względzie, wciąż zgodnie z orzecznictwem Trybunału, rozporządzenie nr 883/2004 nie ustanawia wspólnego systemu zabezpieczenia społecznego, lecz pozwala na dalsze istnienie odrębnych systemów krajowych. Państwa członkowskie zachowują swoje kompetencje w zakresie organizacji swoich systemów zabezpieczenia społecznego, a w braku harmonizacji na poziomie Unii do każdego państwa członkowskiego należy określenie w jego ustawodawstwie między innymi przesłanek uzyskania prawa do świadczeń społecznych, przy obowiązku przestrzegania prawa Unii [28]. Ponadto brak wspólnego systemu zabezpieczenia społecznego skutkuje tym, że należy dbać o *zachowanie integralności finansowej* systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich, nie stawiając jednocześnie w niekorzystnej sytuacji pracowników korzystających z prawa do swobodnego przemieszczania się [29]. Celem przepisów zapobiegania kumulacji świadczeń jest więc unikanie bezzasadnych kumulacji świadczeń społecznych [30].

59. Tym samym z celów rozporządzenia nr 883/2004 wynika, że państwa członkowskie są właściwe do określenia, w jaki sposób zamierzają uwzględniać kwoty świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów w ramach stosowania art. 55 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia, w szczególności aby zachować integralność finansową swoich systemów zabezpieczenia społecznego. W tym sensie państwa członkowskie mają prawo przyjmować przepisy mające na celu zapewnienie w długotrwałej perspektywie równowagi swoich systemów, aby móc dalej chronić wszystkich ubezpieczonych.

[25] Zobacz pkt 28 niniejszej opinii.

[26] W tym względzie Trybunał zauważył z jednej strony, że o ile stosowanie uregulowania Unii skutkuje uprzywilejowaniem pracownika migrującego w stosunku do pracownika, który nie przemieszczał się w ramach Unii, o tyle nie ma ono charakteru dyskryminującego, ponieważ pracownicy migrujący nie znajdują się w sytuacji porównywalnej do sytuacji pracowników, którzy nigdy nie opuścili swojego państwa, a po drugie, że ewentualne różnice istniejące na korzyść pracowników migrujących wynikają nie z wykładni prawa Unii, lecz z braku wspólnego systemu zabezpieczenia społecznego lub z braku harmonizacji istniejących systemów krajowych, czemu nie może zaradzić obowiązująca obecnie zwykła koordynacja (zob. wyrok z dnia 22 kwietnia 1993 r., Levatino C-65/92, EU:C:1993:149, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo).

[27] Wyrok z dnia 3 czerwca 2021 r., TEAM POWER EUROPE (C-784/19, EU:C:2021:427, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo).

[28] Zobacz podobnie wyrok z dnia 15 września 2022 r., Rechtsanwaltskammer Wien (C-58/21, EU:C:2022:691, pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

[29] Zobacz podobnie wyrok z dnia 21 października 2021 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie (C-866/19, EU:C:2021:865, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo).

[30] Zobacz podobnie wyrok z dnia 8 maja 2014 r., Wiering (C-347/12, EU:C:2014:300, pkt 55 i przytoczone tam orzecznictwo).

60. W niniejszej sprawie rząd belgijski podnosi, że zgodnie z mającym zastosowanie uregulowaniem krajowym dotyczącym świadczeń pracowniczych, a mianowicie art. 52 ust. 1 dekretu królewskiego z dnia 21 grudnia 1967 r., w przypadku zbiegu świadczeń emerytalnych i rent rodzinnych przepisy zapobiegające kumulacji mają zastosowanie wyłącznie do prawa pochodnego (renty rodzinnej), a nie do prawa osobistego (świadczenie emerytalne), która to cecha pozwala wyjaśnić przyjęty sposób obliczania kwoty renty rodzinnej. Moim zdaniem takie podejście wynika z kompetencji państw członkowskich, więc ani prawodawca Unii, ani Trybunał nie powinni narzucać szczegółowych zasad obliczania kwot podlegających uwzględnieniu, które miałyby zastosowanie do wszystkich tych państw.

61. W czwartej kolejności taka wykładnia znajduje również potwierdzenie w genezie art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004. Jak zauważył Trybunał, na mocy tego rozporządzenia dokonano unowocześnienia i uproszczenia przepisów zawartych w rozporządzeniu nr 1408/71 przy zachowaniu *tego samego celu*, jaki przyświecał temu ostatniemu [31]. W niniejszym przypadku art. 46c rozporządzenia nr 1408/71, który poprzedził art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004, stanowił, że jeżeli korzystanie ze świadczeń różnego rodzaju lub z innych dochodów pociąga za sobą obniżenie, zawieszenie i wstrzymywanie dwóch lub więcej świadczeń, to kwoty, które nie będą wypłacane w przypadku ścisłego zastosowania przepisów dotyczących obniżania, zawieszania i wstrzymywania *przewidzianych w ustawodawstwie danych państw członkowskich*, dzieli się przez liczbę świadczeń podlegających obniżaniu, zawieszaniu i wstrzymywaniu [32]. W konsekwencji, jeżeli prawodawca Unii przyjął inne brzmienie tego art. 55 ust. 1 lit. a) niż zaproponowane przez Komisję [33], art. 46c rozporządzenia nr 1408/71 na tej samej zasadzie odnosił się również do kwot określonych nie przez prawodawcę Unii, ale przez państwa członkowskie [34].

62. Wreszcie, sąd odsyłający wskazuje, że według SFP fińskie instytucje właściwe przyjęły dokładnie to samo rozumowanie co SFP w przedmiocie sposobu obliczenia fińskiej renty rodzinnej HK [35]. Ten ostatni ze swojej strony odnosi się do okólnika Caisse nationale d'assurance vieillesse française (francuskiej krajowej kasy ubezpieczeń emerytalnych), który podąża za taką samą wykładnią, jaką przyjął HK [36]. Jednak moim zdaniem w tych różnych podejściach nie ma żadnej sprzeczności. Jak już bowiem wskazałem powyżej, państwa członkowskie mają prawo do

[31] Zobacz wyrok z dnia 30 września 2021 r., Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (Uwv) (C-285/20, EU:C:2021:785, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

[32] Jak podkreślił autor wspomniany przez sąd odsyłający, jeśli chodzi o emerytury i renty rodzinne, jedyna zasadnicza zmiana między rozporządzeniami nr 1408/71 i nr 883/2004 dotyczy jednego z przepisów ograniczania zakresu krajowych przepisów zapobiegania kumulacji, a mianowicie, że dzieli się nie kwotę świadczeń niepodlegających wypłacie, lecz świadczenia lub dochody uwzględnione przy stosowaniu zasady przeciwdziałania kumulacji. Zobacz M. Morsa, La coordination des systèmes de sécurité sociale: règlements (CE) 883/2004 et 987/2009 versus règlements nº 1408/71 et 574/72: ce qui a changé au 1er mai 2010, *Journal des tribunaux du travail*, nr 1096, 2011, s. 181–192, w szczególności s. 191.

[33] Zobacz propozycja rozporządzenia Rady (WE) zmieniającego rozporządzenie (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie i rozporządzenie (EWG) nr 574/72 w sprawie w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 [COM(98) 547 wersja ostateczna] (Dz.U. 1998, C 325, s. 12). W swoich uwagach na piśmie Komisja podkreśla, że art. 37 propozycji rozporządzenia został sformułowany w sposób analogiczny do art. 46c rozporządzenia nr 1408/71 i że brzmienie art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 jest wynikiem negocjacji podczas procedury ustawodawczej.

[34] Pragnę zauważyć, że niektórzy autorzy przyjmują w istocie inną wykładnię, zgodnie z którą w ramach stosowania art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 to kwoty świadczeń podlegających sumowaniu, a nie kwoty pomniejszone podlegają dzieleniu. Zobacz w szczególności H. Verschueren, Regulation 883/2004 and Invalidity and Old-Age Pensions, *European Journal of Social Security*, vol. 11, 2009, nr 1 i 2, s. 143–162, w szczególności s. 159; R. Schuler, w: M. Fuchs, R. Cornelissen, *EU Social Security Law, A Commentary on EU Regulations 883/2004 and 987/2009*, C.H. Beck – Hart Publishing – Nomos, 2015, s. 359–362, w szczególności s. 361; J.-P. Lhernould, Protection sociale et droit de l'Union européenne – Prestations servies dans le cadre des règlements de coordination (CE) nº 883/2004 et (CE) nº 987/2009, *JurisClasseur Europe*, fasc. 618, 2023, pkt 53.

[35] W swoich uwagach na piśmie HK kwestionuje to twierdzenie SFP, podkreślając, że fińskie organy nie zastosowały art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 przy przyznawaniu mu renty rodzinnej.

[36] Zobacz pkt 32 niniejszej opinii.

określenia sposobów obliczania kwoty renty rodzinnej, o ile przestrzegają prawa Unii. Tymczasem w niniejszym wypadku art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 pozwala podzielić albo całkowitą kwotę danych świadczeń, albo kwotę dochodów przekraczającą pułap zbiegu różnych rozpatrywanych świadczeń. Właściwe instytucje różnych państw członkowskich mogą zatem słusznie nie stosować tych samych zasad obliczania.

63. W świetle wszystkich rozważań przedstawionych w niniejszej opinii uważam, że art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 należy interpretować w ten sposób, że mimo, iż przyznanie świadczeń różnego rodzaju wymaga stosowania krajowych przepisów zapobiegania kumulacji w zakresie świadczeń niezależnych, przepis ten nie stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, zgodnie z którym, w celu obliczenia kwoty renty rodzinnej, instytucje właściwe dzielą kwotę dochodów przekraczającą pułap zbiegu różnych rozpatrywanych świadczeń przez liczbę rent rodzinnych podlegających tym przepisom.

V. Wnioski

64. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby Trybunał odpowiedział na pytania prejudycjalne przedstawione przez tribunal du travail francophone de Bruxelles (francuskojęzyczny sąd pracy w Brukseli, Belgia) w następujący sposób:

Artykuł 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady(WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

należy interpretować w ten sposób, że

mimo, iż przyznanie świadczeń różnego rodzaju wymaga stosowania krajowych przepisów zapobiegania kumulacji w zakresie świadczeń niezależnych, przepis ten nie stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, zgodnie z którym, w celu obliczenia kwoty renty rodzinnej, instytucje właściwe dzielą kwotę dochodów przekraczającą pułap zbiegu różnych rozpatrywanych świadczeń przez liczbę rent rodzinnych podlegających tym przepisom.